

TÜRKÇE KONUŞANLAR İÇİN

KUR'ÂN'I ANLAYARAK OKUMA

REHBERİ

1

Düşünmek ve Yaşamak İçin...

FATMA SERAP KARAMOLLAOĞLU

Mukaddime

Bismillahirrahmanirrahim,

El hamdu lillah,

Ve-s salâtu ve-s selâmu alâ seyyidînâ Muhammedin ve alâ âlihi ve sahbihi ecmaiyn.

Allahu Teâlâ bizi kulları olarak yarattıktan sonra ebedî olan Ahiret âlemini kazanmamız, bu dünyada nasıl yaşamamız ve neler yapmamız gerektiğini bildirmek için bize elçiler ve onlarla beraber kitaplar göndermiştir. Biz bu kitaplarda olanları okur, anlar, inanır hayatımızı ona göre düzenleriz. O hâlde bu dünyada mutlu, huzurlu bir hayat yaşamak ve Ahiret'in tarlasında karlı bir hasad elde etmek istiyorsak bu Kitapları çok çok okumalı, anlamaya ve hayatımızda uygulamaya çalışmalıyız.

Allahu Teâla kulları için gönderdiği, son kitap olduğunu ilan ettiği ve kıyamete kadar hükmü geçerli olacak Kur'ân'ın korumasını kendi üzerine almıştır. Bu kitabı da biz Müslümanlara miras bırakmıştır. Bu mirası iyi korumak istiyorsak yine bu kitabı çok okumalı ve anlamaya çalışmalıyız.

Fatır 32: نَّمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ إِذْنُ اللَّهِ ذَلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ

Sonra biz o kitabı kullarımızdan (beğenip) seçtiklerimize mîras bıraktık. İşte onlardan kimi nefesine zulmedendir, kimi mu'tedildir, kimi de Allah'ın izniyle hayrat (ve hasenat yarışların) da öncü ol (up kazan) andır. İşte bu, büyük fazl (-u kerem) in ta kendisidir. Bu miras için Hz. Muhammed ümmeti, onların içinden de hafızlar ve âlimler seçilmiştir. Onlar hayatlarını bu yola adanmış, kendileri yetişmişler sonra da başkalarını yetiştirmek için çalışmışlardır.

Ancak insanın anlamadığı bir şeyi okuması ve hayatına geçirmesi çok zordur. Bugün dünyada Kur'ân kadar çok okunan ve ezberlenen başka kitap yoktur. Acaba anlaşılması için de aynı şey söylenebilir mi? Maalesef bu soruya olumlu yanıt veremiyoruz. Bazılarımız sadece bu yüce kitabı Arapça telaffuzuyla öğrenmekle yetinmiş, bazılarımız ise buna bile gerek görmemiştir. Hatta aramızda namaz kıldığı hâlde *namaz sûreleri* diye bilinen surelerden başka ezberinde Kur'ân'dan bir şey olmayan insanların sayısı çoktur. Hatta Allah'ın bizi huzuruna kabul etmesi demek olan namaz ibadetini yerine getiren insanların bile çoğu bu sûrelerin tamamını bilmezler.

Bu; sadece bizim ÷lkemiz için değil bñtñn Mñslñman ÷lkeleri için geçerli olan bir vâkıadır. Nerede kaldı ki manasını anlayalım!

Hâlbuki Allahu Teâla Kur'an'ı anlayabilmemiz için kolaylaştırdığını söylemiştir.

Meryem 97: فَأَمَّا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِئَتَثَّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ وَنُنذِرَ بِهِ قَوْمًا لُدًّا

İşte biz onu (Kur'an'ı) ancak onunla takva sâhiplerini müjdeleyesin, (bâtılda) mücâdele ve inâd edenleri korkutasın diye senin dilinle (indirerek) kolaylaştırdık.

O hâlde ne yapmalıyız? Bu proje işte tam da bu düşünceler ve sorularla doğdu.

Benim hayatımda gençlik yıllarımdan beri her zaman Kur'an'ı Anlayarak okuma isteği oldu. Zaten Arapça öğrenme merakım da bundan kaynaklanıyordu. Hep arayış içindeydim. Sonunda bir fırsat buldum ve öğrenmek nasip oldu. Buna paralel olarak İslami Temel Dersleri de alarak eksikliklerimi tamamladım. Neticede kendimi Arapçayı öğrenen ve öğreten bir konumda buldum. Ama amaç her zaman Kur'an'ı anlamak idi. İki kere baştan sona olmak üzere Kırık Meal dediğimiz tarzda ders verdim. Bu derslerde kelimelerin Türkçe'de kullanım şekillerini verdiğim zaman muhatapların manayı hemen kavramaları ve büyük bir mutluluk duymaları beni sevindiriyordu. Bu esnada ve çok şükür sık sık gittiğimiz umre seyahatlerinde yaptığımız konuşmalarda eşime tercüme yaparken çok önemli bir şey fark ettim. Aslında Türkçe'de Arapça'dan geçmiş çok sayıda kelime var. Ancak biz bu kelimelerin belli şekillerini kullanıyoruz ve Arapça'daki kelime türetim yollarını ve cümle yapısını bilmediğimiz için Kur'an'ı ya da Arapçayı anlamıyoruz. Tabi bu arada Arapların da Kur'an'ı bizim düşündüğümüz gibi tam olarak anlamadığını fark ettim. Son olarak 2015 yılı Ramazan ayında tavaf yaparken eşimle aramızda bir konuşma geçti. Ayakkabılarıyla tavaf yapan birine bir Arap "Lâzım li-l Kâbe ihtirâm" dedi. Eşim de bana ihtiram ne demek diye sordu. Diğer kelimeleri anlamıştı. Ben de muhterem, hürmet ve haram hepsi aynı kökten deyince hemen anladı. Ama aslında bunlar da Arapça'ydı ve ben Arapça bir kelimeyi yine Arapça açıklamıştım. O anda zihnimde birdenbire bu işin bñtñn Kur'an için yapılabileceği fikri canlandı. Çok heyecanlanmıştım. Kur'an'ın tamamında ne kadar Türkçe'de kullandığımız kelime var bilmiyordum ama içimde müthiş bir merak uyanmıştı. Türkiye'ye dönmeyi bekleyemezdim ve bu benim tek başıma altından kalkamayacağım kadar kapsamlı bir işti. Hemen öğrencilerimle iletişime geçtim ve çalışmaya başladık. Çalışmalarımız altı ay kadar sürdü. Gerekli eğitim malzemelerini oluşturduk. Öğrenciler arasında duyuru yapıp Şubat ayında (2016) hemen bir sınıf açtık. Yirmi civarında kişiyle derse başladık. Tabii benim heyecanım aynen devam ediyordu. Teorik olarak tamamladığımız, aylar boyunca emek verdiğimiz çalışma gerçekten düşündüğüm kadar başarılı olacak mıydı? Elhamdulillah. Tam da düşündüğüm gibi oldu ve sınıfın hemen hemen tamamı üç ay sonunda Bakara suresinden bir sayfayı baştan aşağı anlayarak okur hale geldi. Arap Dili mezunu bir arkadaşım da başka bir grupta uyguladı ve o da başarılı oldu. Sonraki sene yine benim öğrencilerim iki grupta ders vermeye başladılar. Bu projenin benim imkanlarımla kısıtlı kalmasına gönlüm razı olmadı. Bñtñn ÷lke çapında okullarda da kullanılabilir, basitçe uygulanabilecek bu metodu halkımızla paylaşıp uygulama alanını olabildiğince genişletmek istedim.

İlk olarak önemle söylememiz gerekir ki tüm bu çalışmaların yapılması ve elinizdeki kitabın oluşturulmasında hedeflenen şey sizlerin Kur'an'ı okurken içindeki konuları fark ederek daha zevkli bir şekilde okur hâle gelmenizdir. Yoksa bu çalışma sonunda Kur'an'ı tam olarak anlayıp yorumlayacak seviyeye gelmeniz mümkün değildir. Bu çalışma, sadece Arapça öğrenmeye bir hazırlık aşaması olarak kabul edilebilir. Arzu edenler bundan sonra Arapça'yı tam manasıyla öğrenmeye başlayabilirler. Şunu da belirtmemiz yerinde olacaktır ki; Kur'an'ı tam olarak anlayıp yorumlayabilmek için âlimlerimiz Arapça dışında çok iyi bilinmesi gereken başka ilimler de olduğu konusunda icma etmişlerdir. Sarf, Nahiv, Belâğat adı altında toplanan Meânî,

Beyân ve Bedî' ilimleri, Tefsir usûlü, Hadis usûlü, Fıkıh usûlü, Siyer, Akâid, Mantık, Aruz, vs. Bu ilimleri öğrenip vâkıf olmadan tefsir konusunda söz sahibi olmak veya Kur'ân'dan hüküm çıkararak ona göre amel etmek mümkün değildir. Allahu Teâlâ Âl-i İmrân Sûresi 7. âyet-i kerimede *Kur'ân te'vîlini sâdece Allah ve ilimde derinleşenler bilir* buyurmuştur. Bunun yanında bir hadîs-i şerifte de *kendi reyıyla Kurân tefsîr eden küfre girer* buyurulmuştur. Dolayısıyla haddimizi bilip ilim sâhibi olmadıkça yorum yapmaktan uzak durmalıyız.

Genel olarak bildiğimiz ama bu çalışmada tespit ettiğimiz bir konu da Kur'ân'da geçen kelimelerin yarından çoğunun Türkçe'de bir şekilde kullanılıyor oluşudur. Dolayısıyla bizim Türkler olarak mana konusunda pek bir sıkıntımız yoktur. Dünyanın başka yerlerinde yaşayan Müslümanlara göre bu konuda büyük bir avantaja sahip olduğumuz açıktır. Kişinin Kur'ân-ı Kerîm okurken anlayabileceği kelime sayısı, özel isimler ve biraz çaba sarf ederek öğrenirse zamirler, fiil çekimleri ve edatlarla birlikte o kadar çoktur ki eski bir Türkçe kitap okuduğu hissine kapılabilir. Hatta bu konuda eğitim görmemiş herhangi bir Arap kadar Kur'ân'ı anlayabileceğini söylemek hiç de mübalağalı olmaz. Sıkıntı ya da zorluk, Türkçe'de bir şekliyle kullandığımız kelimenin Arapça'da kullanılan şeklini tanımaktadır. Bunun için bu eğitim esnasında kelimelerin birbirine dönüşüm tablosu üzerinde çalışmak gerekir. Biraz da gramer hakkında bilgi vermenin gerekli olduğunu düşünerek bu projede üzerinde çalışılması gereken konuları hazırladık. Her derste önceden tespit edilen belli bir kelime grubu üzerinde çalışma yapılarak Kur'ân'da kullanım şekilleri incelenecek, bunun yanında kelime türetme şekilleri ve fiil çekimleri üzerinde bir çalışma yapılacak, ayrıca her derste tespit edilen belli bir gramer konusu işlenecektir. Eğitim bittiğinde Bakara Sûresi üzerinde bu derslerin uygulaması yapılarak çalışmaya devam edilecektir.

Arap Dili çalışmaları arasında başlıca iki ilim vardır: Sarf ve Nahiv.

Sarf; kelimenin aldığı şekilleri inceleyen bilim dalıdır. Sadece isim ve fiille meşgûl olur. Bir kelimeyi istenen manâyı ifâde etmesi için gereken şekle koyma yollarını inceler. Biz de bu amaçla Kur'ân'da geçen ve Türkçe'de bir türevi kullanılan kelimelerin şekillerini gösteren tablolar hazırladık.

Nahiv; kelimenin cümle içindeki görevini ve bununla alâkalı olarak son harfinin harekesini inceleyen bilim dalıdır.

Bununla alâkalı olarak Kur'ân okurken fikir sâhibi olacak kadar bilgi vermek amacıyla tablolar ve konular hazırladık.

Hazırladığımız bu çalışma kitabı başlıca iki bölümden oluşmaktadır: *Arapça Gramer Bilgisi ve Sözlükler*.

Arapça Gramer Bilgisi; çeşitli ana kaynaklardan, uzun süreli meşguliyetimiz dolayısıyla Arapça Dili hakkında sâhip olduğumuz önemli özet bilgilerden ve bazı tablolardan oluşan bir bölümdür. Burada muhâtabın Kur'ân'da geçen Arapça kelime şekillerini öğrenmesi ve Türkçe'de kullanım şekillerini tahmin ederek manaya ulaşma yeteneğini geliştirmesi hedeflenmiştir. Bu bilgilerin Arapça bilen ve Kur'ân'a hâkim olan eğitimcilerin eşliğinde uygulamalı olarak alınması daha münasip olan bir yoldur. Muhataba Arapça öğretmenin hedeflenmediği göz önünde tutularak konuların kısa bir tarifıyla yetinilmiş, örnekler çoğaltılmamıştır.

Bunun akabinde *Özet Sözlük* adında bir bölüm vardır. Burada asıl Sözlükte yer alan kelimeler arasından Kur'ân'da 12 ve daha fazla farklı şekilde geçen 17 kök, yanlarında içinde geçtiği âyetin Arapça metni ve Türkçe manasıyla birlikte listelenmiştir. Böylece kelimelerin Kur'ân'daki kullanım şekillerinin ve bu şekillerin Türkçe'deki karşılığıyla birlikte zihinde yerleşmesi hedeflenmiştir. Bu bölümün üzerinde *Arapça Gramer Bilgisi* ile paralel olarak

çalışılıp âyetler ve içinde geçen tüm kelimelerin okunması, Türkçe’de kullanılan şekilleri olup olmadığı konusunda beyin jimnastiği yapılarak takip edilmesi tavsiye edilmektedir. Bu bölüm üzerinde tüm dikkatleri toplayarak çalışmalı, âyetlerde geçen kelimelerin yapısını çözmeye ve Türkçe’de kullanılan şeklini bulmaya odaklanmalıdır. Dersler ilerledikçe i’râb olgusu üzerinde de durulmalıdır.

Bu iki bölüm bir arada çalışılarak Gramer Bölümü bitirilip, tablolar ezberlendikten sonra Kur’ân-ı Kerîm üzerinde Kırık Meâl denilen tarzda çalışmaya başlanıp *Sözlük* yardımıyla bu meâl çalışması bir arada devam ettirilebilir.

Bu çalışmanın orijinal olan kısmı *Sözlük*’tür. Bu bölüm corpusquran.com isimli internet sitesinden faydalanılarak oluşturulmuştur. Kur’ân’da geçen ve Türkçe’de bir şekliyle kullanılan kelimeler alfabetik sırayla bir tabloya işlenmiştir. Tabloda görüleceği üzere kelimenin kökü; başına bir sıra no konarak yazılmış, aynı sırada Kur’ân’da kaç kez geçtiği ve Türkçe’de kullanılan türevi veya türevleri yazılmıştır. Burada yazılan Kur’ân’da geçiş sayısı, kelimenin tüm türevleriyle birlikte geçiş sayısıdır. Her türevin ayrı ayrı geçiş sayıları da ilgili yerde gösterilmiştir. Alt sıralarda ise kelimenin Kur’ân’da geçtiği şekiller; cinsi (isim, fiil, edat) Türkçe sözlüklerde kullanılan kısaltma işaretleriyle ifade edilerek, manasıyla ve içinde bu şekliyle geçtiği âyet numarasıyla birlikte yazılmıştır. Bu sitede kök olarak bulunmadığını fark ettiğimiz bazı kelimeleri de biz ilave ettik. (Berzah, İblis gibi) Bu sözlük, öğrencinin elinde bu çalışmanın sonunda da kendine özel yaptığı çalışmalarında ya da Kur’ân okumalarında kullanabileceği bir temel eser olarak düşünülmüştür. Burada Arapça kelime kökünün Türkçe’de kullanılan tüm şekillerini listelemeye çalıştık. Senelerdir verdiğim dersler esnasında gördüğüm kadarıyla her ne kadar Arapça kökenli kelimelerden uzaklaşmış olsak da hala Türkçe’de Arapça’dan geçmiş çok kelime var. Nesiller arasında ve okuma kültürüne bağlı olarak farklılıklar olsa da bu *Sözlük*’te listelediğimiz kelimelerin büyük bir kısmı çoğunluk tarafından biliniyor ya da manası bilinmese bile kulak aşinalığı var.

Bundan sonra üç sözlük daha hazırladık. *Özel İsimler Sözlüğü*’nde Kur’ân’da geçen özel isimler listelenmiştir. Burada geçen bazı kelimeler hem özel isim hem de lügat manasında kullanılmaktadır. Fazla detay olacağını düşünerek bunları ayrı ayrı saymadık. Sadece internet sitesinde yapılmış bir ayırım varsa o sayıları belirtmekle yetindik. *Edatlar Sözlüğü*’nde isim ve fiil dışındaki kelimeler listelenmiştir. Burada harfler, zamirler, zarflar, işaret isimleri, ismi mevsuller, soru harfleri vs yer almaktadır. bunların Kur’ân’da geçiş sayısı çok fazla olduğu için muhakkak öğrenilmesi gerekir. *Arapça Sözlük* adı verilen son kısımda Türkçe’de herhangi bir türevi kullanılmadığı halde Kur’ân’da 10 kereden fazla geçen kelimeler listelenmiştir. Okuyucunun bu kelimelerle de ilgileneceği düşünülmüştür. Böylece Kur’ân’da en az 10 kere geçen kelimelerle birlikte Türkçe’de herhangi bir şekli kullanılan bütün kelimeleri içeren bir Sözlük Grubu ortaya çıkmıştır.

Kitabın sonuna faydayı arttırmak için iki farklı fihrist konmuştur.

Birincisi; Arapça kelimelerin alfabetik fihristidir. Bu fihristte *Sözlük*’te (yani bir kökün kullanılan bütün türevleri), *Edatlar Sözlüğü*’nde ve *Özel İsimler Sözlüğü*’nde yer alan bütün kelimeler alfabetik olarak yer almıştır. Muhatabın Arapça bilgisinin yetersiz olduğu göz önünde bulundurularak kökleri tespit etmekte zorluk çekeceği düşünülmüş ve bu fihrist hazırlanmıştır.

İkincisi de; Türkçe’de kullanılan türevlerin ilgili olduğu Arapça kökü gösteren bir fihristtir.

Burada özet bir bilgi vermek gerekirse Kur’ân-ı Kerîm’de yaklaşık olarak 1638 kök kelime vardır. Bunların 1025 tanesi Türkçe’de bir şekliyle kullanılmaktadır. Kur’ân’da 10 ve daha fazla geçtiği halde Türkçe’de herhangi bir türevi kullanılmayan kelime sayısı da 61 dir. Bunların toplamı 1086 kök harf yapar. Dolayısıyla bizim sözlüğe almadığımız 552 kök kelime kalmıştır.

Kur'ân'da geçen toplam kelime sayısı corpusquran.com sitesine göre 77428 dir. Bunların 50363 tanesi kök kelime, geri kalan 27065 tanesi edat, zamir, soru harfi, şart harfi gibi bizim edatlar başlığı altında topladığımız tabloda bulunan ve Kur'ân'da çok geçtiği için bu eğitimde de öğrenilmesi gereken kelimelerdir. Bunların sayısı da tabloda görüldüğü gibi 130 civarındadır. O halde bizim Kur'ân'da geçtiği halde bilmediğimiz ve bu eğitim sisteminde de öğrenmediğimiz kelimeler toplamı 552 kökün Kur'ân'da geçiş sayısı olan 1363 kelimedir. Yani Kur'ân'da geçen $77428-1363=76065$ kelimeyi az bir çabayla anlayacak hale gelebiliriz. Bunun oranı da % 98 dir. Bu; gerçekten bizim bile hayallerimizi aşan bir rakamdır. İnanılmaz olduğunu biliyoruz. Bunun için defalarca sağlamlasını yaptık. Tamamen emin olduktan sonra buraya yazdık.

O halde bu hazineyi fark edip de ortaya çıkarmamak, kullanımını devreye sokmamak olamaz. İşte biz de bu çalışmada bunu yaptık. Türkler olarak elimizin altında Kur'ân-ı Kerîm'le alakalı müthiş bir hazine ve altyapı olduğunu fark edip bunu kullanılabilir hale getirmeyi amaçlayarak bu kitabı hazırladık. Az bir gayretle Türkçe konuşan her insanın temel din kitabı olan Kur'ân-ı Kerîm'i anlayabilmesi için elimizden gelen bütün çabayı göstererek, yılların birikimini ortaya koyarak bu kitabı oluşturduk. Bu kitabın Kur'ân kurslarında, Hafızlık okullarında, İmam-Hatip Okullarında, çeşitli kurslarda, kısaca Kur'an'la ilgili her yerde ve Kur'ân'la ilgilenen herkese faydalı olacağını düşündük.

Bu çalışma; araştırmalarımıza göre konusunda bir iltir. Bu nedenle eksiklikleri olması ve tüm dikkatlerimize ve kontrollerimize rağmen gözümüzden kaçan yanlışlıklar olması tabiidir. Daha güzel çalışmalara bir başlangıç olması ümidindeyiz. *İyi bir yol açana, kendisinden sonra o yoldan gidenlerin sevâbı da verilecektir* hadîs-i şerifinin müjdesine nâil oluruz inşallah. Ayrıca bizim gibi kullar tarafından hazırlanması dolayısıyla kâmil olması düşünülemez. Ancak insanımızın istifade etmesi ümidiyle elimizden geleni ortaya koyduk. Geliştirilmeye ve çok farklı şekillerde hazırlanmaya müsait bir altyapıya sahiptir. Her türlü yapıcı eleştiriler değerlendirilerek elden geldiğince telâfi edilecektir. Gayret bizden tevfik Allah'tandır. Bizi hayırlı olduğuna inandığımız bu yolda meşgul eden Allah'a hamdolsun. Allah hepimizden razı olsun ve günahlarımızı affetsin inşallah.

İmam-Hatip Liseliler

İlahiyat Fakültesi Mezunları

Arap Dili ve Belağatı Mezunları

Kur'ân'la Hemhal Olanlar

**ARTIK ELİNİZİN ALTINDA OKUDUĞUNUZDA BİR DAHA UNUTMAYACAĞINIZ
KELİMELERDEN OLUŞAN BİR KUR'AN SÖZLÜĞÜ VAR**